MALTA

BORD TA' ARBITRAGG DWAR ARTIJIET

MAGISTRAT DR.
GIOVANNI GRIXTI

Seduta tas-6 ta' Gunju, 2012

Rikors Numru. 26/2010

Is-Socjetta LayLay Company Ltd C4534

vs

Kumissarju ta' l-Artijiet
Chairman Awtorita Tat-Traspost f'Malta

Il-Bord;

Ra r-rikors promutur li jghid:

Illi permezz ta' ittra datata 12 ta' Mejju 2009, l-esponenti kienet infurmata mill-Perit Mario Ellul, ghan-nom ta' l-Awtorita' ghat-Trasport f'Malta , illi kienet ser tigi sottomessa applikazzjoni quddiem l-Awtorita' ta' Malta dwar l-Ambjent u l-Ippjanar ghat-twessiegh ta' Triq il-Foss u rikostruzzjoni ta' Triq il-Kunsill ta' l-Ewropa l-Fgura;

Illi skond il-pjanta inizjali sottomessa mill-Awtorita' ghat-Trasport f'Malta quddiem il-MEPA, sabiex titwessa Triq il-

Foss kien ser jintmiss it-tul kollu tal-proprjeta’ appartenenti lis-socjeta’ esponenti fis-sens illi t-triq ser timpingi fuqu b’cirka metru;

Illi l-imsemmija proprjeta’ tinsab bejn tlett toroq u coie’ Triq Hompesch, Triq il-Foss u Triq il-Bieb, il-Fgura;

Illi ricentement u cioe’ it-tnejn u ghoxrin (22) ta’ Lulju 2010, ad insaputa ta’ l-esponenti, permezz ta’ dikjarazzjoni presdenzjali ppubblikata fil-Gazzetta tal-Gvern kienu esproprijati minn din l-art tlett elef, mija u tmintax (3,118) metru kwadru;

Illi ebda avviz ma gie mwahhal fuq is-sit in dezamina mill-Awtoritajiet kompetenti fi zmien erbat ijiem wara l-pubblikazzjoni tad-dikjarazzjoni presidenzjali skond kif rikjest minn Artiklu 6 Subinciz 2 tal-Kap 88 tal-Ligijiet ta’ Malta;

Illi ebda notifika ma waslet ghand l-esponenti rigward l-espropju kif rikjest mill-artikolu 9 Subinciz 2 tal-Kap 88 tal-Ligijiet ta’ Malta, minkejja illi l-awtoritajiet kompetenti kienu konoxxenti tal-fatti illi l-esponent hija s-sid ta’ l-art;

Illi b’kull rispett l-espropriju ma kienx mehtieg sabiex jaqdi l-iskop pubbliku, u dan stante li anke skond kif tindika l-applikazzjoni sottomessa mill-Awtorita’ ghat-Trasport f’Malta quddiem l-Awtorita’ ta’ Malta ghall-Ippjanar u Ambjent, l-progett kellu jkun ghat-twessiegh ta’ Triq il-Foss u r-rikostruzzjoni ta’ Triq il-Kunsill ta’ l-Ewropa, fil-Fgura;

Illi l-applikazzjoni precitata illi jgib maghha in-numru PA 00502/09 ghadha fi stadju inizjali, stante illi f’kaz illi l-ahhar pjanta sottomessa mill-Awtorita’ tat-Trasport f’Malta quddiem il-MEPA tkun ikkunsidrata, ikollha tkun sanzjonata l-applikazzjoni, peress illi tkun tbiddlet ghal kollox fis-sens illi flok ser tkun mwessa’ Triq il-Foss, ser tkun eliminata, u minn flok ser tkun rikostuwita mill-bidu nett triq gdida li tghaddi fl-intier taghha mill-proprjeta ta’ l-esponenti u tkun ma’ Triq l-Bieb, Fgura, liema tirq hija fl-intier taghha residenzjali;

Illi l-espropju sar fi stadju prematur mhux biss ghaliex l-applikazzjoni ghadha lanqas sanzjonata u lanqas biss kienu ghadhom finallizzati l-pjanti, imma anke ghaliex ma sar ebda environment impact assessment u lanqas traffic impact assessment, meta l-progett propost ser jinpingi fuq toroq arterjali, u huwa stmat illi ser izid volum ta' madwar erbat elef (4000) vettura ohra mat-traffiku li diga johnoq l-imsemmija toroq;

Ghaldaqstant l-esponenti titlob umilment li dan l-Onorabbli Bord joghgbu jiddeciedi illi l-espropriju huwa wiehed prematur u mhuwiex fl-interess pubbliku, u jaghti dawk id-direttivi kollha necessarji a tenur tal-Kap 88 tal-Ligijiet ta' Malta;

Ra wkoll ir-risposta tac-Chariman tat-Trasport f'Malta

Illi in linea preliminari dan l-Onorabbli Bord huwa ikompetenti ratione materiae sabiex jiddeciedi dak mitlub mis-socjeta' attrici ossia "…illi l-espropriju huwa wiehed prematur…";

Illi bla pregudizzju ghas-suespost u wkoll in linea preliminari, l-Awtorita' intimata mhix il-legittimu kontradittur f'dawn il-proceduri u ghandha tigi liberata mill-osservanza tal-gudizzju u dan peress illi l-artikolu 6 sub-artikolu 2 tal-Kap 88 tal-Ligijiet ta' Malta, l-uniku awtorita' kompetenti fi kwistjonijiet li jaqghu taht il-Kapitolu 88 tal-Ligijiet ta' Malta huwa l-Kummissarju tal-Artijiet;

Illi in linea preliminari u minghajr pregudizzju ghas-suespost, dana r-rikors huwa inammissibli peress illi skond l-Artiklu 6 sub-artikolu 2 tal-Kap 88 tal-Ligijiet ta' Malta: *"Kull persuna li ghandha interess fl-art li dwarha tkun saret dikjarazzjoni mill-President kif imsemmi fis-subartikolu (1), tista' tikkontesta l-iskopijiet pubblici ta' dik id-dikjarazzjoni quddiem il-Bord ta' l-Arbitragg dwar l-Artijiet* ***fi zmien wiehed u ghoxrin gurnata mil-pubblikazzjoni ta' dik id-dikjarazzjoni****…"* Fil-fatt id-dikjarazzjoni tal-President hi datata 22 ta' Lulju 2010 u r-rikors odjern fir-registru ta' dan l-Onorabbli Bord fit-22

t'Ottubru 2010 bil-konsegwenza li r-rikors odjern ma kienipprezentat fi zmien wiehed u ghoxrin gurnata kif inhu kkontemplat fil-ligi;

Illi subordinatament u minghajr pregudizzju ghas-suespost, kwalunkwe rikjesta li ghamlet l-Awtorita' intimata ghall-esproprijazzjoni ta' l-art de quo, ghamlitu fl-interess pubbliku u ghal skop pubbliku;

Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost, id-dritt moghti mill-ligi lill-Awtorita intimata li taghmel rikjesta ghall-esproprijazzjoni lill-awtorita' kompetenti, kien ezercitat minnha solament sa fejn u sa kemm kien necessarju sabiex ikun realizzat l-progett ghal beneficcju tal-pubbliku;

Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost, kullma ghamlet l-Awtoirta' intimata ghamlitu fl-ambitu tal-funzjonijet moghtija lilha skond il-ligi;

Salv eccezzjonijiet ulterjuri;

Bl-ispejjez.

Ra r-risposta tal-Kummissarju tal-Artijiet li tghid:

Illi l-esponent gie notifikat bir-rikors tas-16 ta' Dicembru 2010 fl-ismijiet hawn fuq imsemmija fejn ir-rikorrenti talbu lil dan l-Onorabbli Bord joghgbu jiddeciedi illil-espropriju huwa wiehed prematur u mhuwiex fl-interess pubbliku;

Illi fl-ewwel lok l-esponent jecepixxi li l-Bord mhuwiex kompetenti ratione materaie sabiex jilqa' t-talba tas-socjeta' rikorrenti;

Illi minghajr pregudizzju ghall-premess jecepixxi n-nullita' tar-rikors odjern stante illi ma giex prezentat entro t-terminu stabbilit fis-subartikolu (2) tal-artikolu 6 tal-Kap 88;

Illi minghajr pregudizzju u fil-mertu t-talbiet tar-rikorrenti huma infondati fid-dritt u fil-fatt u dana peress illi l-espropriju sehh esklussivament ghal skop pubbliku, fil-

qafas ta’ progett nazzjonali ta’ importanza u kif mitlub mill-Awtorita’ tat-Trasport u skond il-parametri tal-istess talba;

Illi assolutament m’huwiex minnu illi d-disposizzjonijiet Pesidenzjali saret ad insaputa tas-socjeta’ rikorrenti u dana peress illi d-dikjarazzjoni Presidenzjali hija datata tmienja (8) ta’ Gunju 2010 (Dok A) u giet appuntu mxandra u ppubblikata fil-gazzetta tal-Gvern fit-tnejn u ghoxrin (22) ta’ Lulju 2010 (Dok B) u madanakollu s-ocjeta’ rikorrenti xorta rnexxielhom jipprezentaw mandat ta’ inibizzjoni, nhar it-tmintax (18) ta’ Gunju 2010 bin-numru 1011/10 (JRM) addirittura kwazi xahar **qabel** id-data tal-istess publikazzjoni u **ghaxart ijiem biss** wara d-data tad-dikjarazzjoni Presidenzjali, kif jixhdu l-annessi Dokument A u B. L-imsemmi mandat ta’ inibizzjoni gie michud nhar is-16 ta’ Lulju 2010 bl-ispejjez kontra l-istess socjeta’ rikorrenti. Fit-tieni lok id-dikjarazzjoni Presidenzjali giet imwahhla mill-Bord tal-Kunsill Lokali relattiv (Doc C), giet appuntu mxaandra fil-Gazzetta Pubblika tal-Gvern (Doc B), f’zewg gurnali lokali wiehed minnhom bl-Ingliz (Doc D) u l-iehor Malti (Doc E). Oltre dan ghal kuntrarju ta’ dak li qed jallega r-rikorrenti giet notifikata a bazi tal-artikolu 6 (3) tal-Kap 88, kif jixhed Dokument F. fuq kollox dawn gew skambjati korrispondenza bejn is-socjeta’ rikorrenti u l-istess esponenti rigward it-titolu skond formularju u parir legali komplut u l-kumpens tal-istess espropriju, liema korrispondenzai huma datati tmintax (18) t’Ottubru 2010 u sittax (16) ta’ Novembru 2010 hawn ukoll annessi bhala Dokumenti G u H rispettivament, ghal liema ittra datata sittax (16) ta’ Novembru 2010, l-esponent ghadu jistenna risposta mis-socjeta rikorrenti;

Illi ghal kull buon fini u minghajr pregudizzju a bazi tal-Kap 88 mhux mehtieg li jkun jezisti permess tal-MEPA qabel isir espropriju u mhux il-kompitu tal-Kummissarju tal-Artijiet li jaghmek kwalunkwe tip ta’ evalwazzjoni tal-impatt tat-traffiku fiz-zona;

Salv eccezzjonijiet ulterjuri fid-dritt u fil-fatt;

Semgha lill-partijiet;

Ra l-atti kollha tar-rikors:

Ikkonsidra:

Illi din hija sentenza dwar l-eccezzjonijiet preliminari sollevati mill-intimati dwar in nuqqas ta’ kompetenza ta’ dan il-Bord *rationae materiae* u l-inammissibilita’ tar-rikors promutur stante li hu tardiv. Ghall-kjarezza tajjeb illi jkun rikapitolat is-sottofond ghall-kwistjoni devoluta lil dan il-Bord fejn is-socjeta’ rikorrenti talbet dikjarazzjoni li l-espropriju in mertu ikun fl-ewwel lok dikjarat bhala wiehed prematur u fit-tieni lok li ma sarx fl-interess pubbliku u konsegwentement sabiex jaghti dawk id-direttivi kollha necessarji a tenur tal-Kap 88 tal-Ligijiet ta’ Malta. Aspett pjuttost insolitu u innovattiv huwa li l-intimati f’din il-kawza huma tnejn, u cioe’ l-Kummisarju ta’ l-Artijiet u c-Chairman Awtorita’ tat-Trasport f’Malta b’dan tal-ahhar iressaq l-objezzjoni, *inter alia*, illi ghandu jkun liberat mill-osservanza tal-gudizzju ghaliex mhuwiex il-legittimu kontradittur. Din l-eccezzjoni kienet irtirata fil-mori (fol 28) u ghalhekk il-Bord qed jastjeni milli jiehu konjizzjoni ulterjuri taghha. Iz-zewg intimati pero’ eccepew in linea preliminari illi dan il-Bord mhux kompetenti *rationae materiae* sabiex jiddeciedi fuq it-talba li r-rikors huwa wiehed prematur. Eccepew ukoll illi t-talba tas-socjeta’ rikorrenti kwantu diretta ghad-dikjarazzjoni li l-espropriju ma sarx fl-interess pubbliku hija innammissibbli.

Fermi dawn l-osservazzjonijiet jehtieg li jinzamm fil-mira illi bis-sahha ta’ l-artikolu 6(2) tal-Kap 88 tal-Ligijiet ta’ Malta kif emendat bl-Att XXI tal-2009, “*kull persuna li ghandha interess fl-art li dwarha tkun saret dikjarazzjoni mill-President ..tista’ tikkontesta l-iskopijiet pubblici ta’ dik id-dikjarazzjoni quddiem il-Bord ta’ Arbitragg dwar Artijiet…”* Ghalhekk fil-kaz illi l-eccezzjoni tal-partijiet hija diretta biex tattakka l-kompetenza ta’ dan il-Bord sabiex jiddeciedi kontestazzjoni dwar skopijiet pubblici, allura dik l-eccezzjoni naturalment ma ssib ebda soljev minn dan il-Bord stante li huwa fil-fatt kompetenti bis-sahha tal-artikolu appena citat. Pero’ minkejja illi s-socjeta’ rikorrenti qed tikkontesta l-iskop pubbliku ta’ dan l-espropriju, il-Bord ma jistghax jghaddi biex jaghmel il-

konsiderazzjonijiet tieghu dwaru ghalissa u dan ghaliex jehtieg li *in primis* ikunu decizi l-eccezzjonijiet dwaru;

<u>Is-socjeta' rikorrenti qed titlob li dan il-Bord jiddikjara l-espropriju bhala wiehed prematur</u>;

Ezaminati l-provvedimenti tal-Kap 88 tal-Ligijiet ta' Malta, jemergi illi l-kompetenza ta' dan it-Tribunal specjali titnissel mill-artikolu 25. Bis-sahha ta' dan l-artikolu l-Bord jista: (a) jordna illi jinghata pussess minnufih ta' art lill-awtorità kompetenti; (b) jordna t-trasferiment ta' art lill-awtorità kompetenti bi proprjetà assoluta jew b'dominju pubbliku; (c) jordna li art tigi mqieghda taht servitù; (d) jordna t-tmiem ta' kiri; (e) jiffissa l-ammont ta' kumpens li ghandu jithallas taht id-disposizzjonijiet ta' l-Ordinanza u ghal dan l-iskop jiddikjara jekk area hix art tajba ghall-bini jew hix raba' inkella moxa; (f) jordna l-ezekuzzjoni tad-decizjonijiet tieghu. Ma dawn jista' jizdied il-kompitu li jiddeciedi jekk espropriju sarx ghall-skopijiet pubblici jew le meta mitlub mill-parti esproprijata skond l-artikolu 6;

Huwa bil-wisq evidenti illi t-talba tas-socjeta' rikorrenti mhix wahda li tirrientra fil-mansjoni tal-artikolu 25 anqas jekk *gratia argomenti* dan ikun interpretat b'mod wiesgha. Opportunement issir referenza ukoll ghall-artikolu 26 tal-Kap 88 li jipprovdi li meta, matul il-procediment quddiem il-Bord, tinqala' xi kwistjoni li mhijiex inkluza taht is-subartikolu (1) tal-artikolu 25, il-Bord ghandu jirrizerva li dik il-kwistjoni tigi deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili u ghandu jistabilixxi zmien ghall-parti li tqajjem dik il-kwistjoni li fih tressaqha b'rikos guramentat quddiem l-imsemmija qorti. Dan jiddemostra fl-ewwel lok illi l-artikolu 25 huwa wiehed ta' interpretazzjoni stretta kif ukoll illi l-materja in dizamina ma tistghax tkun skrutinata minn dan il-Bord;

Hija il-fehma konsiderata ta' dan il-Bord ghalhekk illi huwa m'ghandux kompetenza jiddetermina l-kwistjoni jekk dan l-espropriju hux wiehed prematur jew le, eccezzjoni din li setghet anke tkun sollevata *ex officio* mill-Bord peress illi hija kwistjoni ta' ordni pubbliku. Il-Bord ghalhekk qieghed jilqa' l-eccezzjoni tal-intimati dwar n-nuqqas ta'

kompetenza tieghu biex jiddikjara li l-espropriju kien wiehed prematur;

L-eccezzjoni ta' innammissibilita' tat–talba ghal dikjarazzjoni li l-espropriju ma sarx fl-interess pubbliku:

Kif gia ritenut *supra*, dan il-Bord huwa kompetenti sabiex jiddertermina talba li l-espropriju ma sarx fl-interess pubbliku. L-artikolu 6 tal-Kap 88 jipprovdi illi d-dikjarazzjoni tal-President [li l-art hija mehtiega ghall-skop pubbliku skond id-dispost tal-artikolu 3] tista' tkun kontestata quddiem dan il-Bord *"permezz ta' rikors pprezentat fir-registru tal-imsemmi Bord fi zmien wiehed u ghoxrin gurnata mill-pubblikazzjoni ta' dik id-dikjarazzjoni u d-disposizzjonijiet tal-Kodici ta' Organizazzjoni u Procedura Civili li japplikaw ghas-smigh tal-kawzi quddiem il-Prim'Awla tal-Qorti Civili, inkluzi d-disposizzjonjiet li jirrigwardaw appelli minn dawk id-decizzjonijiet, ghandhom japplikaw* mutatis mutandis *ghad-decizjoni dwar l-imsemmi rikors.* Issa, l-publikazzjoni tad-dikjarazzjoni tal-President dwar dan l-espropriju saret fit-22 ta' Lulju 2010 permezz ta' avviz fil-Gazzetta tal-Gvern bl-istess data u numru 740 filwaqt illi r-rikors odjern kien intavolat fit-22 t'Ottubru 2010. Teknikament ghalhekk t-talba hawn skrutinata saret ferm wara it-tletin gurnata ravvizata fl-artikolu 6. L-istess artikolu 6 jipprovdi fis-subartikolu 3 tieghu, illi *l-awtorita' kompetenti ghandha sa mhux aktar tard minn erbat ijiem wara l-publikazzjoni tad-dikjarazzjoni tal-President ta' Malta twahhal kif jidhrilha xieraq u jekk ikun fizikament possibbli avviz ta' dik id-dikjarazzjoni fuq l-art li dwarha tkun inharget dik id-dikjarazzjoni*. Pero' in-nuqqas ta' adezjoni ma' dan is-subartikolu ma jgib ebda konsegwenza ghaliex id-dritt ta' access quddiem dan il-Bord jiskatta mid-data tal-publikazzjoni u xejn aktar;

Is-socjeta' intimata tilmenta dwar li l-awtorita' harget id-dikjarazzjoni tal-President ad insaputa taghha, izda bid-dovut rigward, ma jemergi mill-ebda dispost tal-ligi, li wara li ssir publikazzjoni tad-dikjarazzjoni ta' espropriju, l-esproprijat ghandu jkun notifikat jew xort'ohra avzat li

saret dik il-publikazzjoni sabiex ikun jista' jaghzel jekk jattakkax l-istess fuq il-principju ta' interess pubbliku. Is-socjeta' intimata ressqet in difeza l-fatt illi kienet ghaddejja korrispondenza bejn il-partijiet u anke kien intlalab il-hrug ta' mandat ta' inibizzjoni kontra l-awtorita' u li l-publikazzjoni saret f'affari ta' gimgha wara li d-digriet li cahad il-hrug ta' dan il-mandat. Dan kollu fil-fehma tal-Bord ma huwa ta' ebda relevanza ghall-vertenza hawn skrutinata. L-istess jinghad ghall-osservazzjoni tal-istess socjeta' li l-awtorita' ma mxietx fit-termini tal-artikolu 22 tal-Kap 88 ghaliex dan l-artikolu jipprovdi ghal-procedura li ghandha tkun adoperata wara li ssir id-dikjarazzjoni tal-President u l-kontenut tal-istess dikjarrazzjoni. Kwantu ghall-kontenut, u jekk dan ghandu rilevanza ghall-objezzjoni in ezami, dak kien osservat sal-ahhar dettall fl-istess pubblikazzjoni. L-obbligu tal-awtorita' li tiddepozita f'kont bankarju l-kumpens li tkun lesta li thallas ghall-esspropriju imbaghad ma ghandu l-ebda relevanza dwar it-terminu impost li fih s-sid esproprijat jista' jattakka t-tehid fuq bazi ta' skopijiet pubblici.

Maghmula dawn il-konsiderazzjoni, l-Bord qieghed jilqa' l-eccezzjoni tal-intimati li t-talba tas-socjeta' rikorrenti sabiex ikun sindakat jekk id-dikjarazzjoni tal-Presidient saritx ghal skop pubbliku hija inammissibbli ghaliex saret wara t-tletin jum konsentiti mil-ligi lill-esproprijat. Ghalhekk ukoll jichad it-talba tas-socjeta' rikorrenti.

L-ispejjez ghandhom ikunu sopportati mis-socjeta' rikorrenti.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------